Skolverket

Kommentar till ämnesplanerna i kinesiska – fortsättning och fördjupning på gymnasial nivå

Om kommentarmaterialet

Detta kommentarmaterial behandlar ämnesplanerna i kinesiska – fortsättning och fördjupning. För kommentarer till ämnesplanerna i kinesiska – nybörjare och grund hänvisas till kommentarmaterial för kursplanen i moderna språk – kinesiska i grundskolan.

Genom att förtydliga och förklara vissa formuleringar i ämnesplanerna samt vissa aspekter av ämnesplanernas uppbyggnad som är specifika för ämnet ger kommentarmaterialet en bredare och djupare förståelse av ämnesplanernas innehåll.

Formuleringar som är hämtade direkt från ämnesplanerna är genomgående kursiverade i texten.

Om ämnet

I inledningen till ämnesplanerna framgår att kinesiska avser rikskinesiska, som även kallas mandarin. Det handlar alltså om den kinesiska som kan transkriberas med hanyu pinyin. Andra kinesiska språk kan läsas inom ramen för ämnesplanerna i moderna språk och modersmål. Vilka som kan läsas anges i slutet av de ämnesplanerna.

Kinesiska är inom gymnasial utbildning indelat i fyra ämnesplaner: kinesiska – nybörjare, kinesiska – grund, kinesiska – fortsättning och kinesiska – fördjupning. Uppdelningen beror på att Skolverket inte bedömt det lämpligt att ha samma betygskriterier på nybörjarnivå som på mer avancerad nivå. En annan orsak till uppdelningen är att både de elever som har läst kinesiska inom ramen för skolans val i grundskolan och de som har läst det inom ramen för språkval behöver ha möjlighet att börja med en nivå 1. Uppdelningen innebär att en elev som fortsätter med kinesiska enligt nästa ämnesplan får mer än ett betyg i språket.

En elev som har läst kinesiska inom ramen för språkval i grundskolan och ska fortsätta på gymnasial nivå börjar med kinesiska – fortsättning, nivå 1. En elev som har läst kinesiska inom ramen för skolans val i grundskolan och som ska fortsätta på gymnasial nivå börjar med kinesiska – grund, nivå 1.

På de nationella program där moderna språk ingår får kinesiska läsas i stället för moderna språk.

Den gemensamma europeiska referensramen för språk

Ämnesplanerna knyter an till den gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS. Referensramen är utarbetad av Europarådet och är en forskningsbaserad, detaljerad beskrivning av de kunskaper människor som lär sig ett annat språk än sitt förstaspråk brukar utveckla. Den är avsedd att användas som utgångpunkt vid utveckling av styrdokument, examensprov och läromedel i språk i Europa.

Liksom GERS utgår ämnesplanerna från en handlingsorienterad språksyn. Det innebär att de är uppbyggda utifrån vad eleverna ska kunna göra med språket snarare än av de byggstenar som språket består av.

Ämnesplanerna knyter också an till referensramens indelning i färdighetsnivåer. Dessa spänner i GERS från nybörjare till avancerad språkanvändare och kallas för A1, A2, B1, B2, C1 och C2. C2 avser den grad av språkfärdighet som icke-förstaspråkstalande, professionella användare av språket kan nå. Det bör särskilt noteras att färdighetsnivåerna A, B och C i GERS inte har något att göra med det svenska skolväsendets betygsbeteckningar.

Referensramen har dessutom använts som inspiration till ämnesplanerna i fråga om innehåll och ordval. Graden av likhet mellan GERS och ämnesplanerna har noga övervägts vid framtagandet av dem. Att likheten med GERS inte är större har att göra med hur svenska ämnesplaner är konstruerade, vilket påverkar både textens omfattning och uppbyggnaden av mål och betygskriterier.

Ämnesnivåer i jämförelse med GERS

För att förtydliga vilken svårighetsgrad som avses framgår för varje ämnesnivå den närmast motsvarande färdighetsnivån i GERS. Angivelsen grundar sig på den färdighetsnivå som det centrala innehållet bedöms motsvara tillsammans med betygskriterierna för betyget E. Angivelsen är inte avsedd att användas vid betygssättning eller för detaljerad jämförelse med provresultat från internationella språkexaminationer.

Ämnesplanerna i kinesiska ligger på en lägre färdighetsnivå jämfört med ämnesplanerna i moderna språk. Det beror på att det i regel tar längre tid att lära sig det kinesiska skriftsystemet än andra skriftsystem och att det därmed även tar längre tid innan skriften kan stödja utvecklingen av elevernas talspråk och förståelsen av talad kinesiska. Därför har muntligt och skriftligt innehåll också skilts åt i det centrala innehållet och placerats in på skilda GERS-nivåer.

I ämnesplanerna används inte bara GERS breda färdighetsnivåer A1, A2 och B1 utan också nivåer däremellan, till exempel A1.1 och A2.2. Dessa mellannivåer används även ibland i GERS. I ämnesplanerna i kinesiska används ibland dessutom ett plustecken som markerar att en ämnesnivå är avsedd att motsvara den övre delen av en mellannivå i GERS.

Tabellen nedan visar relationen mellan färdighetsnivåerna i GERS och ämnesnivåerna i kinesiska inom gymnasial utbildning. I tabellen framgår att en GERS-nivå i de flesta fall motsvaras av mer än en ämnesnivå.

Tabell 1. Relationen mellan GERS och kinesiska

GERS, nivå	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1
Grundskolan – muntligt	skolans val åk 9	språkval åk 9			
Grundskolan – skriftligt	språkval åk 9				
Gymnasial nivå – muntligt	nybörjare, nivå 1	grund, nivå 1 fortsättning nivå 1	fortsättning, nivå 2 fördjupning, nivå 1	fördjupning, nivå 2	fördjupning, nivå 3
Gymnasial nivå – skriftligt	nybörjare, nivå 1 grund, nivå 1 fortsättning, nivå 1	fortsättning, nivå 2 fördjupning, nivå 1	fördjupning, nivå 2	fördjupning, nivå 3	

Syfte

Under följande rubriker kommenteras några av de formuleringar som används i syftestexterna i kinesiska – fortsättning och fördjupning.

Kunna, vilja och våga använda språket

En av de faktorer som i hög grad påverkar möjligheterna att språkligt kunna delta i olika situationer och sammanhang är en individs självförtroende. Därför är ett av undervisningens huvudsyften i kinesiska att eleverna utvecklar *språk- och omvärldskunskaper så att de kan, vill och vågar använda kinesiska…* Syftestexterna framhåller alltså undervisningens roll i att stärka elevernas självförtroende och motivation när det gäller att kommunicera på kinesiska. Det innebär också att ämnesplanerna uttrycker att det språkliga självförtroendet är påverkbart och föränderligt. Detta återkommer inte i det centrala innehållet eller betygskriterierna, men har stor betydelse för utvecklingen av elevernas förmågor och kunskaper.

Undervisning på målspråket

Ämnesplanen i kinesiska – fortsättning anger att undervisningen *i möjligaste mån ska bedrivas på kinesiska*. I kinesiska – fördjupning anges att undervisningen *i allt väsentligt ska bedrivas på kinesiska.* Det finns flera skäl till att så mycket av undervisningen ska bedrivas på målspråket. Eleverna får på så sätt höra mer kinesiska, och det språkliga inflödet ökar. Eleverna stimuleras att själva använda kinesiska i klassrummet och får på ett naturligt sätt möjlighet att utveckla olika

kommunikationsstrategier. I ämnesplanerna finns heller inga krav på översättning eller tolkning mellan kinesiska och svenska eller annat förstaspråk.

Uttrycken *i möjligaste mån* och *i allt väsentligt* utesluter inte att vissa inslag på andra språk som eleven kan förekommer i undervisningen. Det förutsätter en professionell bedömning av om det finns situationer där användningen av ett annat språk än målspråket kan främja elevens kunskapsutveckling. I sådana situationer kan läraren samtidigt stimulera eleven att utnyttja alla sina kunskaper i olika språk, det vill säga sin *flerspråkighet*, som stöd för kunskapsutvecklingen i kinesiska.

Funktionella och meningsfulla sammanhang

Formuleringen *språkanvändning i funktionella och meningsfulla sammanhang* innebär att de aktiviteter och uppgifter som ingår i undervisningen upplevs som autentiska och användbara även utanför skolan. Det innebär också att de upplevs fylla relevanta kommunikativa behov som till exempel att ge och söka sakinformation eller att diskutera allt från var man ska träffas till hur samhället borde utformas.

Kinesiska i skrift

I syftestexterna framgår att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att förstå och använda kinesiska i skrift. Med det menas förmåga att läsa och skriva kinesiska tecken. I det centrala innehållet ingår även pinyin som är ett fonetiskt system som använder det latinska alfabetet för att skriva kinesiska ord och visa hur kinesiska tecken uttalas. Även om pinyin är ett värdefullt hjälpmedel är det kinesiska tecken som undervisningen ska ge eleverna möjlighet att lära sig läsa och skriva.

Anpassning till syfte, mottagare och sammanhang

I ämnets syfte anges även att eleverna ska ges möjlighet att utveckla *sin förmåga att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift med anpassning till syfte, mottagare och sammanhang*. Med *anpassning* avses att så långt som möjligt känna till och använda de kulturella koder och det språkbruk som är lämpliga i ett visst sammanhang. Ett visst sätt att uttrycka sig kan vara språkligt korrekt men ändå inte anpassat med tanke på sammanhang, syfte eller mottagare. Det kan handla om allt från val av ord och uttryck till artighetsnivå och tonfall.

Strategier

Inom språkdidaktiken används begreppet strategi för att beskriva de tillvägagångssätt som människor använder för att lyckas i sin kommunikation och språkutveckling. Inte minst nybörjare i språk behöver under lång tid strategier som kompenserar när språkkunskaperna inte riktigt räcker till, till exempel att använda gester eller att omformulera sig. Med ökande språkfärdighet minskar behovet av kompensatoriska strategier, men vi fortsätter att använda olika typer av kommunikativa strategier när vi läser, lyssnar, skriver, talar och samtalar. Ett

par exempel på sådana strategier är att använda sammanhanget för att förstå okända ord i en text eller att bidra med nya infallsvinklar i ett samtal. Därför ska undervisningen även utveckla elevernas *förmåga att använda olika strategier […] som stöd för kommunikationen*.

Strategier kan vara planerade eller spontana, medvetna eller omedvetna. Genom att göra eleverna medvetna om lämpliga strategier i olika sammanhang får de större möjligheter att såväl förstå och göra sig förstådda som att anpassa sitt språk och innehåll till sammanhang och syfte. På så sätt kan dessutom undervisningen bidra till kunskap om hur man lär sig språk.

Pinyin som verktyg

I syftestexterna framgår att undervisningen ska utveckla elevernas *förmåga att använda olika […] verktyg som stöd för kommunikationen*. Ett verktyg som ingår i flera delar av det centrala innehållet är pinyin. Pinyin är avsett som *stöd för kommunikationen* vilket innebär att det endast används i situationer som läraren bedömer att det främjar elevernas kunskapsutveckling. Till exempel kan en text bli mer tillgänglig om vissa svårare ord har pinyin. Om alla ord är transkriberade finns det dock risk att eleverna inte läser tecknen.

På egen hand och tillsammans med andra

I syftet till kinesiska – fortsättning anges att undervisningen *ska ge eleverna möjlighet […] att formulera och utveckla sina framställningar på egen hand och tillsammans med andra*. Detta speglar en processinriktad syn på hur man skapar muntliga och skriftliga framställningar. Samverkan för att ta fram muntliga framställningar och sammanhängande texter av olika slag förekommer ofta i till exempel arbetslivet. Bearbetning av utkast samt reflektion över form, innehåll och anpassning till syfte, mottagare och sammanhang kan utföras både enskilt och tillsammans med andra och syftar till att förbättra kvaliteten i en framställning.

Kulturella och sociala förhållanden

Ett av undervisningens syften är att eleverna ska *utveckla förståelse av livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella förhållanden* där kinesiska används. Det är en förutsättning för att förstå nyanser, referenser och underförstådda betydelser i till exempel film, skönlitteratur och tidningar och i möten med människor. En sådan förståelse samspelar även med förmågan att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

I målpunkterna sammanfattas området med hjälp av samlingsbegreppet *kulturella och sociala förhållanden*. Med det menas allt från det mest konkreta om vardagslivet där kinesiska används till mer abstrakta frågor om kultur och samhälle. *Olika sammanhang […] där kinesiska används* kan vara allt från texter och talat språk till större eller mindre grupper av människor där kulturella och samhälleliga företeelser och förhållanden kommer till uttryck.

I ämnesplanerna används inte begreppet länder utan *delar av världen* och *områden*. Det kan ses mot bakgrund av att språkområden inte alltid sammanfaller med nationsgränser. Många språk, däribland kinesiska, används som internationella kommunikationsspråk, även mellan personer som har andra förstaspråk. Dessutom har migrationen genom århundradena bidragit till att det inte heller är ovanligt att ett språk används på många platser i världen av större eller mindre grupper utan att för den skull vara officiellt språk där.

Nivåer i ämnet

Efter de målpunkter som avslutar syftestexten anges vilka nivåer som ingår i ämnet och deras omfattning. Kinesiska – fortsättning omfattar två nivåer om vardera 100 poäng och kinesiska – fördjupning omfattar tre nivåer om vardera 100 poäng.

I ämnesplanen för kinesiska – fortsättning framgår att innehållet bygger på de kunskaper som grundskolan ger eller motsvarande. Med det menas de kunskaper som ämnet moderna språk – kinesiska ger inom ramen för språkval. Det innebär också att även en elev som inte har läst språket i grundskolan men som har motsvarande kunskaper får läsa nivå 1 i kinesiska – fortsättning. I ämnesplanen anges också att innehållet bygger på kinesiska – grund, nivå 1.

Centralt innehåll

Det centrala innehållet är indelat i fem delar: *kommunikationens innehåll, muntlig reception* och *muntlig produktion och interaktion* samt *skriftlig reception* och *skriftlig produktion och interaktion*.

Progressionen i det centrala innehållet

Det centrala innehållet i en nivå lägger alltid grunden för innehållet i nästa nivå. Progressionen mellan nivåerna framträder ibland enkelt genom jämförelse mellan samma innehållspunkt i två olika nivåer. Ibland är dock progressionen uppbyggd på andra sätt. Till exempel finns det innehåll som återkommer i flera nivåer. Sådant innehåll är avsett att tolkas i förhållande till nivåns övriga centrala innehåll.

Kinesiska tecken

Som tidigare nämnts tar det längre tid att lära sig skriva och läsa kinesiska än att förstå muntlig kinesiska och tala det. Det beror på att skriften inte är ljudhärmande utan logografisk. Undervisningen i skriftspråket är därför avsedd att gå i ett långsammare tempo med fokus på de viktigaste och vanligast förekommande tecknen i den kinesiska som eleverna möter och använder i undervisningen.

Till exempel och däribland

I det centrala innehållet förekommer uttrycket *till exempel*. De exempel som ges är valda för att ge en anvisning om innehållets svårighetsgrad, omfattning eller

avgränsning. Exemplen är inte obligatoriska att behandla i undervisningen, utan kan ersättas av annat likvärdigt innehåll. De exempel som återfinns i denna ämneskommentar har samma syfte som exemplen i ämnesplanerna. I det centrala innehållet förekommer också uttrycket *däribland*. Det innebär att innehållet är obligatoriskt att behandla i undervisningen.

Nedan kommenteras några formuleringar i det centrala innehållet med utgångspunkt i ämnesplanernas rubriker.

Kommunikationens innehåll

Rubriken *kommunikationens innehåll* ringar in vad eleverna ska läsa om och lyssna till samt skriva, tala och samtala om. Tanken är att innehållet ska ge eleverna goda möjligheter att använda språket i de sociala sfärer eller så kallade domäner som är relevanta för språkundervisning: den personliga domänen, samhällsdomänen, yrkesdomänen och utbildningsdomänen. För den intresserade finns en mer nyanserad framställning av domäner i GERS, avsnitt 4.1.1.

Ämnesområden

Det centrala innehållet inleds med en innehållspunkt där ordet *ämnesområde* ingår. Den är avsedd att vara en referenspunkt för hela det centrala innehållet. Med *ämnesområde* menas vad receptionen, produktionen och interaktionen ska handla om. *Välbekanta för eleverna* i nivå 1 av kinesiska – fortsättning och *bekanta för eleverna* från och med nivå 2 uttrycker hur elevnära innehållet ska vara och har att göra med i vilken grad eleverna kan relatera till innehållet.

Intressen och aktiviteter

I den andra innehållspunkten framgår att *intressen, personer och platser* är ett centralt innehåll för kommunikationen på de flesta nivåer i ämnet. Det kan handla om det som finns runt eleverna, till exempel familjen, kamrater och närområdet. Även *aktiviteter* ingår i alla nivåer. Det är ett samlingsbegrepp för ett oändligt antal göranden, till exempel morgonrutiner, helgupplevelser, resor, shopping och sport som kan behandlas med olika språkliga svårighetsgrader. I samma punkt i kinesiska – fördjupning, nivå 2 ingår *händelseförlopp*. Det ger eleverna möjlighet att beskriva eller följa ett sammanhängande förlopp på kinesiska och behöver, liksom andra delar av *kommunikationens innehåll*, fyllas med ett konkret ämnesinnehåll.

Sammanhang och områden där kinesiska används

Kommunikationens innehåll avslutas med de kategorier av ämnen med anknytning till kultur och samhälle som ska ingå i undervisningen. Avsikten är att de fylls med mer specifikt innehåll utifrån elevernas behov och tillgängligt material. Ett sådant, mer specifikt, innehåll behöver inte begränsas till endast en nivå i ämnet. Tvärtom, ett innehåll som till exempel matkultur kan säkerligen behandlas som *kulturella företeelser* i kinesiska – fortsättning och som *samhällsfrågor* i kinesiska – fördjupning.

I kinesiska – fortsättning, nivå 1, är *levnadssätt* en av de aspekter av kultur och samhälle som ska behandlas. Några exempel på vad det skulle kunna handla om är huruvida det är vanligt att människor lever i utvidgade familjer, går på internatskola eller deltar i någon organiserad idrott. I nivå 1 ingår även *sociala relationer*, som ger möjlighet att behandla till exempel relationer mellan generationerna, mellan könen eller mellan lärare och elever. I nivå 1 ingår också *kulturella företeelser* som kan inbegripa allt från aspekter av vardagsliv till vanligt förekommande konstformer. I nivå 2 fördjupas innehållet dels genom *traditioner*, dels genom *levnadsvillkor* som innebär en möjlighet att få en bild av de omständigheter som omger människors liv.

I kinesiska – fördjupning ger innehållspunkten allt större möjlighet genom nivåerna att arbeta med frågor på samhällsnivå. Detta kommer bland annat till uttryck genom *förhållanden* som introduceras i nivå 1 och *samhällsfrågor* som tillkommer i nivå 3. I nivå 1–3 är även *värderingar i olika sammanhang och områden där kinesiska används* ett centralt innehåll för kommunikationen. Sådana värderingar kan eleverna möta i undervisningens talade språk och texter.

I kinesiska – fördjupning, nivå 2 ingår även *aktuella händelser* i samma innehållspunkt. Skillnaden mot nivå 1 är att i nivå 2 är de aktuella händelserna knutna till de *sammanhang och områden där kinesiska används*.

Innehållspunkten avslutas med formuleringen *även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper.* Det innebär att det är centralt att eleverna får möjlighet att på olika sätt sätta andra kulturer i relation till den egna, utan att för den skull hamna i stereotyper och generaliseringar. Avsikten är dock inte att ett innehåll alltid behöver inkludera jämförande inslag.

Utifrån de kategorier av ämnen som anges i den sista innehållspunkten är tanken att läraren väljer ett mer specifikt innehåll för kommunikationen med hjälp av sin egen kunskap om vad som är centralt för att skapa förståelse av de kulturer där kinesiska används. Läraren kan också vid behov ta hjälp av GERS, avsnitt 5.1.1.2, som kan ge uppslag till mer specifikt innehåll med anknytning till kultur och samhälle.

Kommunikationens innehåll ur ett språkligt perspektiv

Om en lärare önskar ange ordförråd och grammatiska strukturer i sin planering kan han eller hon utgå från vad som kännetecknar kommunikationens innehåll utifrån ett språkligt perspektiv. Om läraren till exempel planerar för att behandla en typ av *platser* kan substantiv, adjektiv och verb vara särskilt användbara, beroende på om syftet är att beskriva hur platsen ser ut eller vad man kan göra där. Ett annat exempel är *händelser* som, beroende på händelse, kan göra verbens aspekt eller användningen av adverb särskilt relevant.

Muntlig reception

Under rubriken *muntlig reception* berörs de flesta aspekter av hörförståelse, med undantag av vad innehållet ska handla om. Det framgår i stället under rubriken *kommunikationens innehåll*.

Talat språk

Den första innehållspunkten under rubriken *muntlig reception* beskriver det talade språk som undervisningen ska behandla. Först anges svårighetsgraden, till exempel *främst i lugnt tempo* i kinesiska – fortsättning. Talat språk kan framföras av personer som har målspråket som förstaspråk eller som inte har det. Därefter anges olika kommunikativa syften som språket kan användas i genom beskrivningar som *instruerande* och *beskrivande*. Språk från autentiska situationer tillhör sällan endast en kategori men beskrivningarna är tänkta att tillsammans ringa in det talade språkets karaktär.

Begreppet *kontaktskapande* beskriver kommunikation som syftar till att skapa kontakt med andra människor, till exempel frågor och beställningar i olika sammanhang.

Strategier

Vad man gör för att lättare förstå talat språk, och även texter, kallas för receptiva strategier. Sammanfattningsvis handlar dessa om att använda olika aspekter i ljuden, orden, meningsbyggnaden och sammanhanget för att dra slutsatser om innebörden i något skrivet eller talat.

Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord i kinesiska – fortsättning kan handla om att lyssna efter bekanta ljud eller stavelser för att på så sätt dra slutsatser om sammanhanget.

I samtliga nivåer ingår strategier för att *anpassa lyssnande till framställningens form, innehåll och syfte.* Undervisningen är på så sätt avsedd att ge eleverna verktyg för hur de kan anpassa sitt lyssnande efter det sammanhang som lyssnandet sker i, till exempel när någon står på en perrong och försöker uppfatta tågtider i störande bakgrundsljud. Ibland kan undervisningssituationen även lämpa sig väl för en mer allmän diskussion om strategier för att lyssna.

Olika sätt att identifiera information i muntliga källor

En viktig del i utvecklingen av språkkunskaper är att eleverna får möjlighet att använda det språk och innehåll som de mött på kinesiska i sin egen kommunikation. I det sammanhanget blir det viktigt att eleverna kan hitta i olika källor och bedöma värdet av innehållet i dem.

I kinesiska – fördjupning ingår *värdering* av muntliga källor. Vad *värdering* i praktiken innebär beror på hur långt eleverna har kommit i sin förmåga att processa ett innehåll på målspråket. Det kan ofta handla om tämligen anspråkslösa sammanhang där eleverna, utifrån en eller flera källor, funderar över

exempelvis vad i materialet som är tillräckligt begripligt, intressant eller relevant för att använda.

Med formuleringen *utifrån olika syften* i kinesiska – fördjupning menas de syften som lärare och elever kan skapa och som sätter värderingen av källan i ett meningsfullt, kommunikativt sammanhang. Ett sådant syfte skulle kunna vara att få tips till exempelvis den egna träningen från ett eller flera videoklipp om träning och hälsa.

Språkliga företeelser i talat språk

I kinesiska – fortsättning anges övergripande vilka *språkliga företeelser* som ska ingå. Det framgår också att de företeelser som behandlas i undervisningen ska knytas till det talade språk som eleverna möter. En av de företeelser som ingår är *uttal och toner*. En annan är *grammatiska strukturer* som används som ett samlingsbegrepp för språkets olika mönster i fråga om hur ord sätts ihop till språkliga yttranden. *Ord med olika stilvärden* i kinesiska – fördjupning, nivå 3, avser grundläggande skillnader mellan informella ordval och mer neutrala möjligheter.

Vilka grammatiska strukturer eller vilka typer av ord som ska uppmärksammas i de texter och i det talade språk som eleverna möter anges inte i det centrala innehållet. Anledningen är att ämnesplanerna i kinesiska, liksom GERS, är uppbyggda utifrån kommunikativa sammanhang och handlingar och inte utifrån till exempel grammatisk progression. För att göra ett urval av grammatiska strukturer i det talade språk och de texter som eleverna möter kan läraren använda till exempel sin kunskap om kinesiskans uppbyggnad och om elevernas språkliga bakgrund.

Hur ord och uttryck används

Under rubriken *muntlig reception* framgår att ord och uttryck och hur de används ska ingå i undervisningen i kinesiska. Det innebär att undervisningen inte bara ska omfatta ”bokstavlig” (eller lexikal) betydelse och uttal utan också hur ord och uttryck kan användas för att fylla olika syften, till exempel att inleda eller avsluta ett samtal (kinesiska – fortsättning).

I kinesiska – fördjupning ingår att belysa hur sammanbindande ord och uttryck används. I nivå 1 kan det till exempel handla om att visa hur några konjunktioner och andra ord och uttryck binder ihop satser och meningar. I nivå 2 breddas innehållet till att även omfatta hur sammanbindande ord och uttryck skapar struktur. Sådana ord och uttryck kan användas för att organisera talat eller skrivet språk så att helheten blir lättare att följa. Ett exempel är ord och uttryck som används i uppräkningar.

Pinyin som stöd för att förstå

I samtliga nivåer ingår *Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk som eleverna möter*. Att kunna transkribera ord med pinyin som man hört men inte läst gör det möjligt att till exempel slå upp ord. För läraren ger innehållet om

pinyin en möjlighet att visa vissa ord i undervisningen på ett sätt som ligger närmare talad kinesiska.

Muntlig produktion och interaktion

Detta område berör de flesta aspekter av att tala och samtala, med undantag av vad produktionen och interaktionen ska handla om. Det framgår i stället under rubriken *kommunikationens innehåll*.

I kinesiska – fortsättning ingår *samtal* i det centrala innehållet för ämnets båda nivåer. Det ingår även *presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal*. På nivå 1 anges att dessa ska vara *enkla*.

I kinesiska – fördjupning ökar den språkliga komplexiteten genom att undervisningen även ska innehålla *diskussion*. I nivå 2 breddas innehållet genom *samtal och diskussion där eleverna […] motiverar sina åsikter*.

Strategier för samtal

När man inleder, upprätthåller och avslutar en interaktion använder man sig av så kallade interaktiva strategier. I ett samtal, en diskussion eller i en chatt kan deltagarna göra på olika sätt för att skapa ömsesidig förståelse av varandras budskap och se till att samtalet utvecklar sig i en viss riktning. Att kunna välja rätt strategi för rätt tillfälle kan bidra till att lösa problem i och förbättra kommunikationen.

I samtliga nivåer nämns flera strategier. I kinesiska – fortsättning ingår bland annat stödjande fraser. Sådana fraser kan till exempel uttrycka bekräftelse till samtalspartnern att man förstår eller håller med, eller uppmuntran till samtalspartnern att fortsätta prata. Utöver dessa kan muntlig interaktion även innefatta gester som bland annat kan användas för att förstärka eller för att uttrycka osäkerhet. Medvetenhet om att gester och annat kroppsspråk har innebörder som kan skilja sig åt mellan olika språkområden, och att kunna tolka och använda sådana sociokulturella inslag rätt, är ofta avgörande för framgångsrik kommunikation.

Uttal, ord och grammatiska strukturer

I det centrala innehållet benämns de typer av språkliga företeelser som ingår i ämnet med hjälp av breda samlingsbegrepp. Det lyfts också fram att företeelserna ska behandlas utifrån och i samband med elevernas egen produktion och interaktion. En av de företeelser som ingår är *grammatiska strukturer* som används som ett samlingsbegrepp för språkets olika mönster i fråga om hur ord sätts ihop till språkliga yttranden.

Vilka typer av ord eller vilka grammatiska strukturer som är centrala för elevernas produktion och interaktion anges inte i ämnesplanerna. Anledningen är att dessa, liksom GERS, är uppbyggda utifrån kommunikativa sammanhang och handlingar och inte utifrån till exempel grammatisk progression. Tanken är alltså att val av

ord och grammatiska strukturer beror på vilka ämnesområden och situationer som behandlas inom ramen för *kommunikationens innehåll*. För att göra ett urval av grammatiska strukturer och anpassa det till de egna eleverna kan läraren använda sin kunskap om språkets uppbyggnad och om elevernas språkliga behov.

Bearbetning av framställningar

I samtliga nivåer framgår att undervisningen ska ge eleverna tillfälle till *bearbetning av egna muntliga framställningar*. I kinesiska – fortsättning, nivå 1, handlar bearbetningen om att anpassa språket efter syftet och mottagaren så att kommunikationen går fram. I nivå 2 behöver eleverna även få tillfälle att bearbeta framställningar genom att *variera och anpassa kommunikationen efter […] sammanhang*. I kinesiska – fördjupning, nivå 2, tillkommer att *precisera*.

Pinyin som stöd för att lära sig tala

I samtliga nivåer behandlas pinyin i undervisningen för att hjälpa eleverna att utveckla det talade språket i fråga om både ordförråd och uttal. Pinyin kan även fungera som stöd för minnet vid muntliga presentationer.

Skriftlig reception

Under rubriken *skriftlig reception* berörs de flesta aspekter av läsförståelse, med undantag av vad innehållet ska handla om. Det framgår i stället under rubriken *kommunikationens innehåll*. I ämnesplanerna för kinesiska används begreppet text i traditionell bemärkelse och betyder något som är skrivet.

Texter

Den första innehållspunkten under *skriftlig reception* anger den svårighetsgrad och de kommunikativa syften som texterna ska ha, till exempel *enkla* och *beskrivande*. Här används också begreppet *kontaktskapande* vilket beskriver kommunikation som syftar till att skapa kontakt med andra människor, till exempel förfrågningar, annonser eller textmeddelanden. Språk från autentiska situationer har sällan endast ett kommunikativt syfte men beskrivningarna är tänkta att tillsammans ringa in texternas karaktär. Innehållspunkten anger avslutningsvis att texterna ska hämtas från olika medier. Begreppet *medier* används i betydelsen medel för kommunikation och omfattar både digitala och tryckta medier.

Strategier

Vad man gör för att lättare förstå texter, och även talat språk, kallas för receptiva strategier. Sammanfattningsvis handlar dessa om att använda olika aspekter i orden, meningsbyggnaden och sammanhanget för att dra slutsatser om innebörden i något skrivet eller talat.

I kinesiska – fördjupning, nivå 1–2, ingår strategier för att *anpassa läsning till textens form och innehåll.* I nivå 3 tillkommer även *syfte*. Undervisningen är på så sätt avsedd att ge eleverna verktyg för hur de kan anpassa sin läsning efter det

sammanhang som läsningen sker i. Ibland kan undervisningssituationen även lämpa sig väl för en mer allmän diskussion om strategier för att läsa.

Sökning i skriftliga källor

I det centrala innehållet framgår att undervisningen i samtliga nivåer ska ge möjlighet att söka information i skriftliga källor och bedöma värdet av innehållet i dem. Genomgående anges att källorna ska vara *av olika slag* vilket innebär att undervisningen ska omfatta en bredd av olika typer av källor, till exempel digitala och analoga versioner av texter.

I kinesiska – fördjupning, nivå 3, ingår *värdering* av skriftliga källor. Liksom i muntliga sammanhang kan det ofta handla om tämligen anspråkslösa sammanhang där eleverna, utifrån en eller flera källor, funderar över exempelvis vad i materialet som är tillräckligt begripligt, intressant eller relevant för att använda. Med formuleringen *utifrån olika syften* i menas de syften som lärare och elever kan skapa och som sätter värderingen av källan i ett meningsfullt, kommunikativt sammanhang.

Förenklade tecken

I det centrala innehållet framgår att undervisningen i samtliga nivåer ska behandla *de förenklade tecknens användning och uppbyggnad i de texter som eleverna möter […].* Kunskap om hur tecknen är uppbyggda, vilka de vanligaste delarna är och hur de bidrar med information om betydelse och uttal är av avgörande betydelse för att tillägna sig de mängder av tecken som behövs för att kunna läsa och skriva kinesiska. Därför ingår på nivå 1 i kinesiska – fortsättning även *de förenklade tecknens ursprung* och *analys av teckendelar*. Även *principer för streckordning* ingår vilket kan göra det lättare att läsa andras handskrivna tecken och att själv skriva dem. För att förstå tecknens ursprung och uppbyggnad kan det i vissa fall vara belysande att använda andra varianter än förenklade tecken, till exempel traditionella tecken.

Skriftlig produktion och interaktion

Detta område berör de flesta aspekter av att skriva, med undantag av vad produktionen och interaktionen ska handla om. Det framgår i stället under rubriken *kommunikationens innehåll*.

I kinesiska – fortsättning, nivå 1, ingår *ord, fraser och meningar för enkla presentationer, instruktioner, meddelanden och beskrivningar i sammanhängande skrift*. Formuleringen *ord, fraser och meningar* är avsedd att lyfta fram vikten av att eleverna på nivå 1 får möta och arbeta med dessa innan de använder dem i sammanhängande texter. I nivå 2 ökar utrymmet att fokusera på texten som helhet något. Ordet *sammanhängande* kan innebära i praktiken att undervisningen behandlar hur eleverna kan sammanfoga några korta fraser till mer sammanhängande text.

I kinesiska – fördjupning breddas innehållet genom att undervisningen även ska ge möjlighet till skriftligt berättande.

Strategier för skriftlig interaktion

I kinesiska – fördjupning, nivå 1, ingår *strategier […] för att underlätta skriftlig interaktion*. Precis som i muntlig interaktion (se ovan) använder deltagare i en skriftlig interaktion sig av strategier för att utveckla interaktionen i en viss riktning. I nivå 2 och 3 ökar svårighetsgraden genom att strategier för att även *bidra till* skriftlig interaktion tillkommer. På alla nivåer i kinesiska – fördjupning finns tillägget *även digital* som syftar på det språkliga sammanhang som uppstår vid skriftlig, digital interaktion i realtid.

Hur tecken skrivs för hand

Ämnesplanerna i kinesiska ger på olika sätt uttryck för att kommunikationen står i centrum för undervisningen. Därför har skrivning för hand begränsats i samtliga nivåer till *hur vanligt förekommande förenklade tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning*. Formuleringen förutsätter en professionell bedömning av vilka av de förenklade tecken som behövs i ett visst sammanhang som ska tas upp. Ett exempel på tecken som kan vara användbara att kunna skriva för hand är personuppgifter.

Bearbetning av framställningar

I samtliga nivåer framgår att undervisningen ska ge eleverna tillfälle till *bearbetning av egna skriftliga framställningar*. I kinesiska – fortsättning, nivå 1, är bearbetningen begränsad till förtydliganden men för varje nivå tillkommer nya språkliga aspekter att bearbeta.

Pinyin som stöd för att lära sig skriva

I samtliga nivåer ingår *pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen*. Det beror på att ämnesplanernas innehåll innebär att en mycket stor del av elevernas skriftliga produktion och interaktion sker digitalt. Det beror också på att verktyg för textinmatning av kinesiska i många fall bygger på att användaren skriver hur orden uttalas. Även om pinyin är ett värdefullt hjälpmedel är det likväl kinesiska tecken som undervisningen ska ge eleverna möjlighet att lära sig läsa och skriva.

Betygskriterierna

Betygskriterierna i ämnet kinesiska är indelade i fem stycken och utgår från de målpunkter som avslutar syftestexten i ämnesplanerna.

- Det första stycket utgår från det första målet och handlar om hörförståelse.
- Det andra stycket utgår från det andra och det tredje målet och handlar om muntlig framställning och muntlig interaktion.
- Det tredje stycket utgår från det första målet och handlar om läsförståelse.
- Det fjärde stycket utgår från det andra och det tredje målet och handlar om skriftlig framställning och skriftlig interaktion.
- Det femte stycket utgår från det fjärde målet och handlar om elevens förståelse av kulturella och sociala förhållanden där kinesiska används.

Under följande rubriker kommenteras några av de formuleringar som används i betygskriterierna. I kommentarerna används begreppet värdeord som syftar på de progressionsuttryck i fetstil som uttrycker progressionen mellan betygsstegen, till exempel *Eleven kommenterar på ett* ***enkelt*** *sätt […].*

Förstå talat språk

Betygskriteriernas första stycke är avsett att rikta lärarens bedömningsfokus mot elevens förståelse av talad kinesiska.

Ordet *lyssnar* avser att tydliggöra utgångspunkten för bedömningen. Även om läraren ser att det främjar en elevs språkutveckling att i undervisningen ibland läsa ett nedskrivet samtal innebär formuleringen i betygskriterierna att utgångspunkten för bedömning är vad eleven har hört med öronen.

Uttrycket *förstår och tolkar* ger läraren utrymme att välja hur eleven ska visa sin förståelse. Formuleringen ger uttryck för att förståelse på dessa nivåer handlar om både att förstå den bokstavliga betydelsen och att tolka innebörden. *Förstår och tolkar* är tänkt att uppfattas som en helhet, och tanken är att de flesta sammanhang som syftar till att bedöma elevens förståelse kan innehålla båda dimensionerna.

De värdeord som beskriver hur god elevens förståelse är uttrycker både kvantitet och kvalitet. I kinesiska – fortsättning beskrivs den kvantitativa dimensionen med värdeorden *det mest väsentliga av innehållet, huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer* samt *huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer*. Det kan tolkas som tre steg mot att lära sig förstå *såväl helhet som detaljer* som är värdeord som används i kinesiska – fördjupning. Vid bedömningen kan läraren vara betjänt av att själv identifiera vilka detaljer som är tydliga och vilka som är väsentliga i ett visst sammanhang.

I kinesiska – fördjupning ingår i betygskriterierna för A även en bedömning av om eleven kan förstå och tolka talat språk *på ett välgrundat sätt*. Därigenom riktas fokus mot rimligheten i elevens tolkningar och förståelse. För att spegla att kvantitet och kvalitet utgör en helhet används den sammanhållna formuleringen *förstår och tolkar på ett välgrundat såväl helhet som detaljer*.

Stycket avslutas med en formulering som handlar om hur verkningsfullt eleven kan använda material på kinesiska i sin egen produktion och interaktion. I betygskriterierna kallas sådant material även *källor*. De värdeord som används är *på ett delvis relevant, relevant* samt *relevant och effektivt sätt*. I bedömningen kan läraren beakta till exempel hur tydligt sambandet är mellan det valda materialet och elevens produktion och interaktion. Avsikten med ett sammanhållet stycke är att visa att även denna formulering syftar till att bedöma elevens språkförståelse.

Muntlig produktion och interaktion

Det andra stycket beskriver elevens förmåga att kommunicera och anpassa språket i tal.

Inledningsvis riktas uppmärksamheten mot kommunikationens produktiva delar. Dessa kallas i betygskriterierna för framställningar. En framställning kännetecknas av att eleven formulerar sig till en eller flera personer och att det finns eller har funnits möjlighet för eleven att tänka igenom språk och innehåll. Muntliga framställningar förekommer både som en del av samtal och i form av anföranden.

I samma stycke framgår att de muntliga framställningarna ska vara *av olika slag*. Syftet är att säkerställa att eleven kan använda språket inom olika ämnesområden, domäner och genrer. *Olika slag* kan även handla om hur framställningarna har tillkommit, till exempel i vilken mån eleven haft möjlighet att förbereda sig och om framställningarna producerats vid ett enstaka tillfälle.

Därefter riktas uppmärksamheten mot de interaktiva delarna av elevens kommunikation. Med interaktion menas kommunikation där en person växlar mellan produktion och reception i samspel med en eller flera andra. I interaktion behöver man också vara beredd på att ta emot och bemöta reaktioner på det man själv har uttryckt. Även framställningar har vanligtvis en interaktiv dimension genom de syften, mottagare och sammanhang de produceras för. Interaktion har dock separerats från framställningar i betygskriterierna för att ge läraren möjlighet att värdera elevens produktion och interaktion var för sig såväl som tillsammans.

I stycket används flera värdeord i följd. Det beror på att de olika värdeorden beskriver olika kvaliteter av förmågan att använda språket. Dessa kvaliteter är väl etablerade i forskningslitteratur och används av ett stort antal språkinstitutioner och länder i världen. Värdeorden avser att vid betygssättning användas som en helhet.

Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter det andra stycket omfattar och vilka värdeord som används i ämnena kinesiska – fortsättning och fördjupning.

Språkets omfång och bredd

Värdeorden *enkelt*, *i någon mån varierat* och *med viss variation* riktar uppmärksamheten mot hur variationsrikt eleven kan formulera sig. I bedömningen kan läraren väga in ord, uttryck, meningsbyggnad och innehåll. På samma sätt som i betygskriterierna i övrigt, behöver värdeorden läsas och tolkas i relation till ämnesplanens syfte, det centrala innehållet och till den undervisning som bedrivits. I det här fallet kan läraren även tolka värdeorden i ljuset av vilken variation som var lämplig i sammanhanget.

Språkets precision

Värdeorden *begripligt, relativt tydligt* och *tydligt* uttrycker hur tydligt och klart eleven kan förmedla något till andra. I bedömningen kan läraren beakta i vilken grad det innehållsliga sammanhanget och elevens val av ord, uttryck och grammatiska strukturer bidrar till tydlighet. Läraren kan även väga in hur oklarheter och fel påverkar och hur uttalet påverkar möjligheten att följa och ta till sig innehållet. Språklig korrekthet nämns dock inte uttryckligen. Det beror på att det centrala för bedömningen är vad eleven kan snarare än vad eleven inte kan.

Avsikten är att undvika en bedömning som handlar om hur många fel eleven får göra för ett visst betyg.

Textbindning och struktur

I formuleringen om framställningar ryms även en bedömning av i vilken grad eleven kan formulera sig sammanhängande. Detta uttrycks med hjälp av värdeorden *till viss del sammanhängande* och *relativt sammanhängande*. I bedömningen kan läraren beakta hur väl eleven knyter samman satser och meningar på olika sätt.

Språkligt flyt

I kinesiska – fördjupning används värdeordet *med visst flyt* i betygskriterierna för A. I bedömningen kan läraren väga in i vilken utsträckning exempelvis ord och fraser, meningsbyggnad och textbindning bidrar till att göra det smidigt att följa innehållet.

Anpassning till syfte, mottagare och sammanhang

Värdeordet *i någon mån anpassat* används på vissa betygssteg för att beskriva elevens förmåga att anpassa språk och innehåll i interaktion. Detta kan, beroende på nivåns svårighetsgrad, avspeglas i exempelvis tilltal och artighetsnivå, talhastighet eller förtydliganden.

Strategier i interaktion

Det andra stycket avslutas med en formulering som riktar lärarens bedömningsfokus mot i vilken grad interaktionerna underlättas och förbättras av elevens strategier. De värdeord som används på de olika nivåerna är *i någon mån, i viss utsträckning* samt tillägget *och för den framåt på ett konstruktivt sätt*. Några strategier som kan vara användbara vid interaktion finns angivna som exempel i det centrala innehållet under rubriken *produktion och interaktion*, bland annat att *formulera om* och *ställa följdfrågor*.

Förstå texter

Betygskriteriernas tredje stycke är avsett att rikta lärarens bedömningsfokus mot elevens förståelse av texter skrivna med förenklade tecken. I centrum för bedömningen står elevens förståelse av innehållet i texterna. Det innebär att elevens teoretiska kunskap om tecknens uppbyggnad och förmåga till analys av teckendelar inte är avsedda att ingå i bedömningen.

Ordet *läser* avser att tydliggöra utgångspunkten för bedömningen. Även om läraren ser att det främjar en elevs språkutveckling att i undervisningen ibland lyssna på uppläst text innebär formuleringen i betygskriterierna att utgångspunkten för bedömning är vad eleven har läst med ögonen.

För fler kommentarer som gäller betygskriteriernas tredje stycke, se avsnittet ’Förstå talat språk’ ovan. Skillnader i svårighetsgrad mellan det tredje och det andra stycket i betygskriterierna speglar skillnader i progressionstakt mellan muntlig och skriftlig reception. (Se avsnittet ’Kinesiska tecken’.)

Skriftlig produktion och interaktion

Det fjärde stycket beskriver elevens förmåga att kommunicera och anpassa språket i skrift. Där framgår att elevens skriftliga framställningar och interaktion ska bestå av förenklade tecken. Det anges också att *eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel*. I många digitala hjälpmedel används pinyin. Avsikten är dock att elevens texter skrivs med tecken.

För fler kommentarer som gäller betygskriteriernas fjärde stycke, se avsnittet ’Muntlig produktion och interaktion’ ovan. Skillnader i svårighetsgrad mellan det fjärde och det andra stycket i betygskriterierna speglar skillnader i progressionstakt mellan muntlig och skriftlig produktion och interaktion. (Se avsnittet ’Kinesiska tecken’.)

Förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används

Förståelse av kulturella och sociala förhållanden är en central del av elevens kunskaper i ämnet och ingår därför i betygskriterierna. Ordet *förhållanden* i betygskriterierna syftar på den sista innehållspunkten under rubriken *kommunikationens innehåll*.

I betygskriterierna anges att eleven *kommenterar […] på kinesiska*. Avsikten med att begränsa uttrycken för elevens förståelse av kulturella och sociala förhållanden till att eleven just ska kommentera dem är att undvika intrycket av att det främst handlar om att redovisa fakta. Att kommentera kan till exempel handla om att uttrycka sin åsikt eller egna erfarenheter i relation till ett innehåll. De värdeord som används är *på ett mycket enkelt sätt, på ett enkelt sätt* och *på ett översiktligt sätt*. Dessa värdeord är valda för att spegla den begränsning för eleven som formuleringen *på kinesiska* innebär. Bedömningen kan grundas på muntliga eller skriftliga underlag.

En viktig del av förståelsen av andra kulturer är elevens förmåga att kunna sätta dem i relation till sin egen värld. Denna dimension återfinns i kinesiska – fördjupning genom formuleringen *även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper*. *Även* innebär här att inte alla sammanhang där detta stycke bedöms behöver inkludera jämförande inslag.